

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 37. ТОМ 3
ISSUE 37. VOLUME 3

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 7 від 20.05.2021 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Вип. 37. Том 3. – 326 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, психології.

Редакційна колегія:

Пантюк М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка), член-кореспондент (Міжнародна академія наук педагогічної освіти); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєєв В.М.** – доктор історичних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Бермес І.І.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесяк Ян** – доктор габілітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Гриценко Г.З.** – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Засць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, заступник декана факультету народних інструментів (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомря І.М.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Кравчик М.О.** – кандидат філософських наук, доцент (Міжнародний гуманітарний університет); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пагула М.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантюк Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петречко О.М.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з навчальної роботи (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України, академік (Міжнародна академія наук педагогічної освіти); **Сташевський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України, академік (Міжнародна академія інформатизації); **Стецик Ю.О.** – доктор історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стрєнацікова Марія** – доктор наук (doc. CSc., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельвак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Устименко-Косоріч О.А.** – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту культури і мистецтв (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Яворська Г.Х.** – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний гуманітарний університет); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»)

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музеєзнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання
www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомря І.М.

Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2021
© Пантюк М.П., Душний А.І., Зимомря І.М., 2021

Recommended for publication
by Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Academic Council
(protocol No 7 from 20.05.2021)

Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers / [editors-compilers M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomrya]. – Drohobych: Publishing House „Helvetica”, 2021. – Issue 37. Volume 3. – 326 p.

The publication is intended for those who is interested in the High School Pedagogics and psychology, philology, art development.

Editorial board:

M. Pantyuk – Editor-in-Chief, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical); **A. Dushnyi** – Co-Editor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University), Corresponding Member (International Academy of Pedagogical Education); **I. Dmytriv** – Corresponding Secretary, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **V. Andrieiev** – Doctor of History, Professor (Kyiv Grinchenko University); **I. Bermes** – Doctor of Arts, Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **M. Haliv** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Halyk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **J. Gzhesiak** – Dr. Gab., Associate Professor (Konin Higher Secondary School of Education); **H. Hrytsenko** – Candidate of Historical Sciences (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **V. Dutchak** – Doctor of Arts, Professor, Head of the (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **V. Zaiets** – Candidate of Art Studies, Deputy Dean of the Faculty of Folk Instruments (National Music Academy of Ukraine named after Peter Tchaikovsky); **I. Zymomria** – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department (Uzhgorod National University); **P. Ivanyshyn** – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **R. Korsak** – Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department (Uzhhorod National University); **V. Masnenko** – Doctor of History, Professor, Head of the Department (Bogdan Khmelnytsky Cherkasy National University); **M. Kravchyk** – Ph.D. in Philosophy, Associate Professor (International Humanitarian University); **N. Maftyn** – Doctor of Philology, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **P. Matskiv** – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Nevmerzhytska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor (General Pedagogy and Preschool Education of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **L. Orshanskyi** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **M. Pahuta** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko State Pedagogical University); **T. Pantiuk** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **O. Petrechko** – Doctor of History, Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **A. Pecharskyi** – Doctor of Philological Sciences, Professor (Lviv National University); **N. Synkevych** – Candidate of Arts (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **O. Sytnyk** – Doctor of History, Associate Professor, Head of the Chair (Bogdan Khmelnytskyi State Pedagogical University); **I. Stashevska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector (Academic Affairs of Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine, Academician (International Academy of Pedagogical Education); **A. Stashevskyi** – Doctor of Arts, Professor, Head of the Department (Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine, Academician (International Academy of Informatization); **Y. Stetsyk** – Doctor of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **M. Strenachikova** – Doctor of Science (Doc. CSc., PhD.), (Academy of Arts in Banska Bystrica); **V. Telvak** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **O. Ustymenko-Kosorich** – Candidate of Art History, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Director of the Educational and Scientific Institute of Culture and Arts (Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko); **D. Chyk** – Doctor of Philology, Associate Professor, (Taras Shevchenko Kremenets Regional Humanities and Pedagogical Academy); **H. Yavorska** – Doctor of Education, Professor (International Humanitarian University); **B. Yanyslyn** – Candidate of Historical Sciences, Senior Research Associate (Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine); **V. Yaremchuk** – Doctor of History, Professor (Ostroh Academy National University)

The collection is included in such international databases as **Index Copernicus International**.

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 28.12.2019 No 6143 (annex 4), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences, 012 – Pre-school education, 013 – Primary education, 014 – Secondary education (subject specialization), 015 – Professional education (in the field of specializations), 016 – Special education).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 17.03.2020 № 409 (annex 1), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on philological sciences (035 – Philology) and culture and arts (022 – Design, 023 – Fine arts, decorative arts, restoration, 024 – Choreography, 025 – Musical arts, 026 – Performing art, 027 – Museum and monument studies, 028 – Management of socio-cultural activities).

Print media registration certificate «Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers» series KV № 19906-9706P dd. 14.05.2013.

All electronic versions of articles in the collection are available on the official website edition
www.afhn-journal.in.ua

Editorial board do not necessarily reflect the position expressed by the authors of articles,
and is not responsible for the accuracy of these data and references.

The articles were checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl.

Founder and Publisher – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
co-founders V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomrya.

Editorial address: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24, Drohobych, Lviv region,
82100. tel.: (03244) 1-04-74, fax: (03244) 3-81-11, e-mail: info@afhn-journal.in.ua

© Drohobych State Ivan Franko
Pedagogical University, 2021
© M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomrya, 2021

УДК 821.161.2.09:37 - 056.24

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-3-24>

Тетяна ШАРОВА,

orcid.org/0000-0002-5846-6044

доктор філологічних наук,

професор кафедри суспільно-гуманітарних наук

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

(Мелітополь, Запорізька область, Україна) *tanya_sharova@ukr.net*

Сергій ШАРОВ,

orcid.org/0000-0001-5732-9980

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри української і зарубіжної літератури

Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

(Мелітополь, Запорізька область, Україна) *segsharov@gmail.com*

Єлизавета МАМЧУР,

orcid.org/0000-0001-5884-7165

студентка I курсу філологічного факультету

Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

(Мелітополь, Запорізька область, Україна) *lisamamchur567@gmail.com*

ПОВІСТЬ О. РАДУШИНСЬКОЇ «МЕТЕЛИКИ В КРИЖАНИХ ПАНЦИРАХ»: СОЦІАЛЬНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

У статті здійснено змістовий аналіз психологічної повісті О. Радушинської «Метелики в крижаних панцирах». Зазначається, що соціалізація осіб з обмеженими можливостями є запорукою їхньої повноцінної життєдіяльності та самореалізації. Цей процес відбувається у різних напрямках, зокрема через інклюзивне навчання, інклюзивну педагогіку, створення художнього інклюзивного середовища. Художня література, присвячена темі інклюзії, дає змогу поринути у вудумане середовище з реальними проблемами, розвинути толерантне ставлення до людей з особливими потребами.

Виявлено, що творчість О. Радушинської відтворена в численних поетичних збірках та прозових творах. На прикладі повісті «Метелики в крижаних панцирах» здійснюється аналіз окремих проблем та життєвих ситуацій, в які можуть потрапити люди з обмеженими можливостями. Виокремлено тему, ідею, жанр, основну думку та композицію художнього твору. Представлено різноманітні боки життя «особливої» дитини Ярини, її спілкування з однолітками та дорослими людьми. У творі відображено дві сюжетні лінії: соціальну та любовну. Соціальна лінія представлена через спілкування з друзями-однолітками (Саньком, Сашком) та дорослими (дядько Павло, тітка Наталя, тренер Ядвига). Сюжетно розкриваються стосунки з людьми, які негативно відносилися до Ярини (Олег, Карина). Любовна лінія відтворюється під час взаємодії з Артемом, який одночасно був партнером із танців. Позитивна кінцівка твору реалізована через успішний виступ молодої пари перед аудиторією, де дівчинка на візку разом із партнером стала родзинкою концерту.

Повість «Метелики в крижаних панцирах» є надзвичайно глибокою, здатною проникнути у саму свідомість та доторкнутися до всіх струн душі. На прикладі Ярини автор показує, наскільки є складним життя людини з обмеженими можливостями. Проте дива існують, і право на одужання має кожна людина. Головне – вибрати правильний шлях та прагнути до своєї мрії.

Ключові слова: О. Радушинська, інклюзія, література, художній твір.

Tetiana SHAROVA,

orcid.org/0000-0002-5846-6044

Doctor of Philological Sciences,

Professor at the Department of Social Sciences and Humanities

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

(Melitopol, Zaporizhzhia region, Ukraine) *tanya_sharova@ukr.net*

Sergii SHAROV,

orcid.org/0000-0001-5732-9980

PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of Ukrainian and Foreign Literature

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

(Melitopol, Zaporizhzhia region, Ukraine) segsharov@gmail.com

Elizaveta MAMCHUR,

orcid.org/0000-0001-5884-7165

1st year Student at the Faculty of Philology

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

(Melitopol, Zaporizhzhia region, Ukraine) lisamamchur567@gmail.com

O. RADUSHYNSKA'S A SHORT NOVEL «BUTTERFLIES IN THE ICE ARMOUR»: SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS

The article represents a content analysis of a psychological short novel «Butterflies in the Ice Armour» by O. Radushynska. It is pointed out that socialization of disabled people is a guarantee of their fulfilling life and self-realization. This process takes place in different ways, including inclusive learning, inclusive pedagogy, and development of artistic inclusive environment. Belles-letters devoted to the issues of inclusion gives readers a possibility to immerse in a fictional environment with real problems, and to develop a tolerant attitude towards people with special needs.

It is determined that O. Radushynska's creative works are represented in a number of poetry collections and prose works. On the example of a short novel «Butterflies in the Ice Armour» the author analyzes some problems and life situations which can happen to people with disabilities. The theme, idea, genre, main idea and composition of the short novel are defined. The author describes various aspects of Yaryna's life, who is a «special» child, her relationships with peers and adults. The work reflects two plot lines: social and love ones. The social line is represented through communication with peer-friends (Sanko, Sashko) and adults (uncle Pavlo, aunt Natalia, coach Jadwiga). The plot reveals Yaryna's relationships with people who had a negative attitude towards her (Oleh, Karyna). The love line is represented through the interaction with Artem, who was also her dance partner. The positive ending of the work was realized through the successful performance of a young couple in front of the audience, where the girl in a wheelchair together with her partner became the highlight of the concert.

The short novel «Butterflies in the Ice Armour» is extremely deep. It penetrates into readers' consciousness and touches all the strings of the soul. On the example of Yaryna, the author shows how difficult the life of a disabled person is. However, miracles do exist, and everyone has the right to recover. The most important thing is to choose the right path and strive for your dream.

Key words: *O. Radushynska, inclusion, literature, a piece of fiction.*

Постановка проблеми. Усе частіше в літературному просторі ХХІ ст. можна зустріти художні твори на інклюзивну тематику. Багато хто з українських письменників удається до написання про життя «особливих» людей. Хтось пише про інклюзію у цілому, дехто вибирає конкретний аспект та життя людей з обмеженими можливостями. Серед письменників, які у творчому доробку мають такі історії, виділяється українська письменниця О. Радущинська. Її поетичні та прозові твори, зокрема повість «Метелики в крижаних панцирах», змушують читача сформуванати толерантне ставлення до людей з особливими потребами, зрозуміти їх особливість, людяність та прагнення до життя.

Аналіз досліджень. Проблема інклюзії розглядається науковцями з різних аспектів. У дослідженні О. Стрельникової та Н. Єсіної аналізується сутність понять «інклюзія» та «інтеграція» у соціально-педагогічному аспекті. Дослідники В. Бон-

дар, В. Синьов та В. Тищенко зробили аналіз зарубіжної та вітчизняної систем освіти для дітей з обмеженими можливостями. Д. Аргіропулос та Н. Тарнавська досліджували питання організації інклюзивного освітнього процесу на базі закладів дошкільної освіти.

Життя людей з обмеженими можливостями відтворене в художніх творах зарубіжних (А. Ван Вогт, П. Коллінз, Дж. Уіндем, К. Летт, Р. Еліот, Д. Піколт, М. Хеддон та ін.) та вітчизняних (Л. Дашвар, О. Драчківська, О. Сайко, О. Луцевська, Д. Корній, Д. Матіяш, А. Бачинський та ін.) письменників.

Слід зазначити, що проблематика інклюзії в художній літературі висвітлена менше, ніж інклюзія в освітньому процесі. До вивчення інклюзії в художньому просторі підійшли О. Деркачова, О. Казачінер, Н. Ганіна, Т. Шарова та інші науковці. Вони акцентували увагу на художній літературі, яка є способом соціалізації та реабілітації

для людей з обмеженими можливостями. На творчість О. Радушинської звертали увагу Г. Стукан, Л. Глушок, І. Горячок, які здійснювали аналіз поетичних збірок. І. Костішак, С. Шаров аналізували повість «Метелики в крижаних панцирах». Водночас аналізу потребує психологічний та соціальний аспекти цього твору.

Мета статті – проаналізувати повість О. Радушинської «Метелики в крижаних панцирах», виокремити сюжетну лінію, основні особливості та проблематику художнього твору.

Виклад основного матеріалу. У сучасному просторі людям з обмеженими можливостями досить важко адаптуватися. Як правило, вони повинні мати підтримку з боку сторонніх людей, що дасть їм змогу краще увійти у соціум та стати повноцінними особистостями. Саме соціалізація осіб з обмеженими можливостями є запорукою їхньої повноцінної життєдіяльності та самореалізації.

Зазначене завдання реалізується через інклюзивне навчання. Саме із цим терміном часто пов'язують поняття «інклюзія», що передбачає залучення більшості громадян до суспільного життя з урахуванням їхніх потреб та можливостей (Стрельнікова, 2019: 236). Інклюзивна освіта є невід'ємним складником нашого сьогодення; завдяки їй здобувачі освіти мають змогу отримати якісну освіту та реалізувати себе разом з однолітками (Бондар, 2012: 26). З іншого боку, соціум повинен із розумінням відноситися до людей з обмеженими можливостями. Одним із засобів формування толерантного ставлення до людей з обмеженими можливостями є використання інклюзивної педагогіки (Аргіропулос, 2020: 10), яка активно впроваджується на рівні шкільної та дошкільної освіти.

Інший напрям соціалізації людей з обмеженими можливостями полягає у створенні, розповсюдженні та ознайомленні з художньою літературою на тему інклюзії. Питання, які піднімаються у таких творах, доволі різноманітні: жалість, відраза, відчуженість, закритість, почуття неповноцінності, неготовність іншої частини соціуму до конструктивного діалогу та взаємодії з людьми з обмеженими можливостями (Шарова, 2019: 122) та ін. На думку О. Казачінера та Н. Ганіної, творчі наробки з інклюзії можна умовно класифікувати на твори про: людей з особливими освітніми потребами; про самотніх людей; людей, які відрізняються від інших окремими особливостями; засудження жорстокості, ненависті; схвалення доброзичливості, дружби, милосердя (Казачінер, 2018: 277). Засобами художньої літератури можна

створити певне інклюзивне середовище, в якому персонажі, зокрема діти з обмеженими можливостями, вирішують власні проблемні ситуації, пов'язані зі спілкуванням, взаємодією з іншими людьми (Derkachova, 2020: 184). У процесі прочитання такої літератури читачі звертають увагу на різні шляхи подолання соціальних проблем, змінюють своє ставлення до людей з обмеженими можливостями тощо.

Серед плеяди вітчизняних митців, які у своїх творах торкалися проблеми інклюзії, слід звернути увагу на О. Радушинську, яка на прикладі власного життя показує стремління повноцінно жити, спілкуватися, творити. На нашу думку, вона є надзвичайною людиною. Це не лише жінка-письменниця, а й поетеса, теле- і радіоведуча, журналістка. Результати її досягнень утілилися у державні відзнаки, участь та перемогу у численних літературних і журналістських конкурсах (Горячок, 2013: 50).

Творчий шлях О. Радушинської як письменниці є надзвичайно плідним. Поетичними та прозовими творами О. Радушинської захоплюються дорослі й діти. Художні тексти письменниці треба читати осмислено, аналізуючи кожен виписаний авторкою художній образ. На рис. 1 представлено поетичні збірки автора, що багаті на метафори, які відтворюють бажання жити та насолоджуватися життям, кожним прожитим моментом (Стукан, 2018: 253).

Стосовно прозових творів, присвячених проблемі інклюзії, привертає увагу психологічна повість «Метелики в крижаних панцирах», що побачила світ у 2015 р. В основу твору покладено історію життя дівчинки-підлітка з особливими потребами. О. Радушинська у цьому творі, ймовірно, зобразила себе, оскільки головна героїня пересувається на візку. Основні художні особливості повісті представлено на рис. 2.

Головна героїня повісті «Метелики в крижаних панцирах» – Ярина, дівчинка інвалідному візку. Такою вона стала після страшної автомобільної катастрофи, яка забрала з життя її батьків та Іллю, молодшого сина дядька Павла та тітки Наталі. Відтоді життя Ярини змінилося: «Троє загиблих на місці, тяжко травмована дівчинка. Поки її виходжували у лікарнях, вона звикала до того, що осиротіла» (Радушинська, 2015: 27). Згодом дядько Павло та тітка Наталя стали опікунами дівчинки.

Одного літа опікуни вирішили переїхати до селища Вербки. Там Яринка знайомиться з місцевими хлопцями, які стали їй справжніми друзями: Саньком та Сашком. Тут вона зустріне і своє перше кохання – Артема Кожедуба, хлопця,

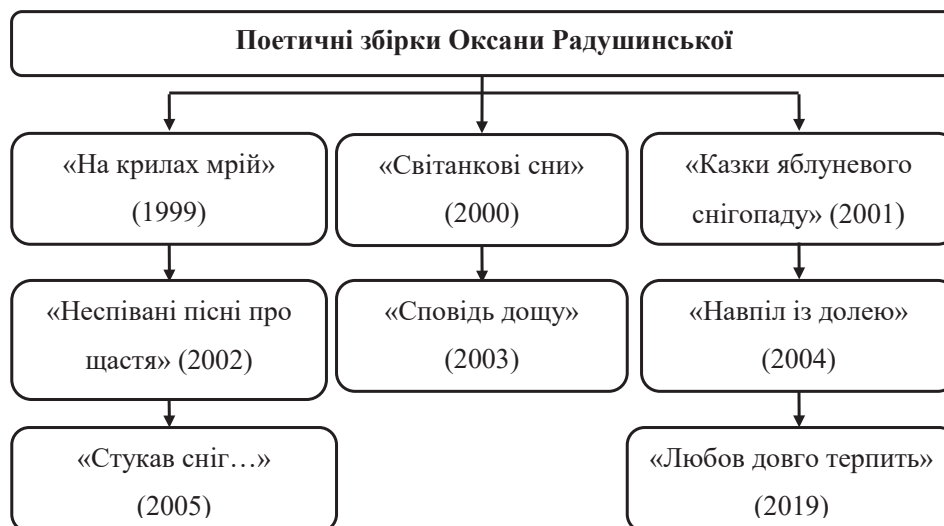

Рис. 1. Поетичні збірки Оксани Радущинської

Рис. 2. Художні особливості повісті «Метелики в крижаних панцирах»

який приїхав у Вербки відпочити на літо. У ньому вона вбачала більше ніж друга. За однієї тільки згадки про нього її переповнювало дивне почуття: її кидало то в жар, то в холод. Вона не могла пояснити навіть сама собі, що це за почуття, але здогадувалася і знала його ім'я – перше кохання. Одного разу, дивлячись, як болить Ярині, як фізично, так і морально, Артем вирішив зробити їй приємно. «...Уранці на підвіконні Ярининої кімнати лежав букет дрібних польових квітів. Дівчина зашарілася, вдихаючи пахощі. Це її перший букет від...

від... Вона здогадувалася, хто його приніс» (Радущинська, 2015: 33).

Звісно, на життєвому шляху Яринки зустрічалися не лише позитивні герої. Одного разу Артем розповів Ярині, що займається бальними танцями. Ярині настільки було цікаво слухати про його виступи, що вона також захотіла танцювати. Але ж вона була прикута до інвалідного візка: «Ярина вижила, та що це було за життя? Від операції до операції, і ніхто не обіцяв, що вона колись стане на ноги. Коли у медичну карту вписували її

діагноз і визначали ступінь інвалідності, дівчинка ледве стримувалася, щоб не заплакати» (Радущинська, 2015: 27).

У дядька Павла та тітки Наталі, окрім загиблого сина Іллі, був старший син Олег. Він згадував про батьків лише тоді, коли йому було щось потрібно. Водночас Олега переповнювали ревності по відношенню до батьків через Ярину, яка, на його думку, стала їм рідніше та важливіше за нього. «А чого потребую я – ви в курсі? Га? Чого я потребую? Батьків! У неї загинули, а мої живі. Але я сирота! Ви переймаєтеся Яринкою – ліки, відпочинок, масажі, харчі... Тьху! Вона вам світ заступила!!! Вам байдуже, що вб'ють вашого сина! Поховали молодшого – поховаєте й старшого! Не звикати!» (Радущинська, 2015: 38).

Карина була не місцевою дівчиною, яка приїхала на літо погостити до брата Санька. Карина була не в захваті, що все літо їй доведеться пробути у селищі Вербки. «Стрункі довгі ноги з-під коротенької спіднички, руде густе волосся, зачесане і зібране на маківці, як кінський хвіст; прозора кофтинка, під якою спідня білизна зі стразами... Ні, Карина не для танцмайданчика просто неба у селищі з назвою Вербки» (Радущинська, 2015: 52). Минулого літа їй до душі припав Артем Кожедуб, і вона всіма можливими способами намагалася привернути його увагу. «Одне лиш тішило: красунчик Артем Кожедуб також відпочиває у Вербках, вже друге літо. Це була потаємна мрія Карини – заприятелювати з ним. Та минулого літа не вдалося, зате цього вона піде у наступ» (Радущинська, 2015: 52). Однак, дружбу Артема та Ярини не можна було зруйнувати. «Карина тобі подобається? Ні. Вона гарна дівчина, тільки якась нарвана. Тобто – нахабна, – виправився Артем» (Радущинська, 2015: 82). Із поданої цитати можемо помітити, що Ярина відчувала до Артема більші почуття, ніж дружба.

Надалі події повісті розгортаються так. Друзі дізнаються, що у селищі є цілюща вода, здатна вилікувати людину з будь-якою хворобою. Легенда лунає з уст Ярини, яка твердо вірить у те, що в селі справді є цілюща вода. «Отже, все спочатку. Колись у цьому селі било три джерела із цілющою водою. Але така ж цілюща вода була і в багатьох криниках, з яких люди брали воду на потреби. Так ось, в одного селянина донька впала з коня – і не могла ходити. З розпачу вона стрибнула в криницю, щоб утопитися. Її врятували... А наступного дня вона стала на ноги і пішла. Розумієте – вона вилікувалася!!!» (Радущинська, 2015: 102). Згодом друзі відправляються на пошуки цілющої води, аби вона змогла підняти на ноги прикуту до

візка Ярину. Проте дива не сталося: «Сухо, Ярино, нема води!» (Радущинська, 2015: 107).

Пізніше Ярина познайомиться з пані Ядвігою, тренером Артема з танців, та повідомила їй про те, що також хоче навчитися танцювати, враховуючи свій фізичний стан. «Мрію навчитися танцювати... на візках... як танцюють візочники» (Радущинська, 2015: 117). Згодом пані Ядвіга починає вчити Ярину танців на візку. Перш ніж цей момент настав, дівчину переповнювали сумніви та страх, насамперед перед візком. «Дитино, візок – неживий. А ти жива, ти мислиш, ти зичлива до людей, ти цікавишся всім на світі! Візок – то засіб для пересування, два колеса і каркас. А в тебе є душа, і вона прекрасна...» (Радущинська, 2015: 127).

Потренувавши тільки Ярину, тренер Ядвіга вирішила, що їй потрібен партнер, і ним буде Артем Кожедуб. І вони почали репетиції в тандемі, які згодом дали неабиякий результат. «Вітаю, – мовила тренер. – Ви впоралися. Можу вами пишатися, бо ж це вперше в моїй практиці – така пара» (Радущинська, 2015: 140). Саме у цей момент пані Ядвіга висуває пропозицію Ярині та Артему виступити перед аудиторією на концерті, котрий буде присвячено Ярині. «Отже, у перші дні вересня в місті відбудеться великий благодійний концерт за участі вихованців клубу, де тренується Артем... А центральний номер концерту – танець Ярини й Артема. Бо задля цього танцю, власне, все й організовується» (Радущинська, 2015: 140). Було прийнято рішення, що зусиллями небайдужих мешканців міста вони зможуть назбирати грошей для подальшого лікування Ярини. «Та ми не проситимемо допомоги для звичайної дівчинки, – не погодилася пані Ядвіга, – ми збиратимемо кошти на лікування юної танцівниці» (Радущинська, 2015: 141).

І ось день довгоочікуваного виступу. Проте дібратися до міста стало для Ярини цілим випробуванням. Звичайно, візок для Ярини – це чи не єдиний засіб пересування, а віднині ще й атрибут для виступу. А тому їхати без нього в місто було б нерозумно. Як наслідок, вона повинна брати його всюди із собою та мати певні проблеми у спілкуванні з оточуючими. «Куди ви пхаетесь з візком? Це громадський транспорт! Для нормальних людей!» (Радущинська, 2015: 144). Добре, що в такі моменти поряд є люди, котрі здатні підтримати як морально, так і фізично. «Та як не соромно? Розверещалася тут! Це твій приватний троллейбус? – гримнув на кондукторку чоловік невисокого зросту, протиснувшись до входу. – Давайте, допоможу вам...» (Радущинська, 2015: 144).

Міський Палац творчості широко відкрив двері юним талановитим танцівникам. Хвилюються не лише Ярина та Артем, а й глядачі. «...Уперше в житті вона танцюватиме на сцені! Танцюватиме для всіх нас! Вітайте на цій сцені відважну і прекрасну Ярину Градову та її партнера – чемпіона України з бальних танців Артема Кожедуба» (Радущинська, 2015: 152).

Виступ пролетів за декілька секунд. «Двоє танцюють: їхні погляди зустрічаються, руки зустрічаються, усмішки квітнуть. Вони удвох – не кожен сам по собі. Вона – дівчина на візку, сирота, і він – юнак-красень, чемпіон...» (Радущинська, 2015: 153). Після купі оплесків стало зрозуміло, що у дітей все вийшло та вдалося станцювали на високому рівні. Бо повірили у свої сили. А головне – Ярина змогла перебороти свої страхи та комплекси. У цьому контексті слід зазначити, що життя будь-якої людини сповнене різноманітними ситуаціями: позитивними, що спонукають до нових звершень, та негативними, що пригнічують душу та опускають руки. Головне – не втрачати сенс життя (Костішак, 2020: 59) та йти вперед, долаючи перепони.

Зазвичай після прочитання гарного твору у читачів виникають свої думки та почуття. Так,

Н. Дев'ятко після прочитання повісті розмірковує над життям «особливої» людини, над моментами щастя та горя в житті людини з обмеженими можливостями (Дев'ятко, 2017). А ось Н. Головченко акцентує увагу на тому, що, не зважаючи на своє становище, Ярина сама намагається завести нових друзів, нові знайомства, вона не відвернулася від зовнішнього світу, вона відкрита (Головченко, 2016). С. Патра стверджує, що її повість дала змогу телепортувати свої думки у підлітковий вік, у почуття, які переповнюють свідомість від першого кохання. Вона звертає увагу на те, що інклюзія є невід'ємним складником нашого сьогодення (Овдій, 2015).

Висновки. Психологічна повість Оксани Радущинської «Метелики в крижаних панцирах» дає змогу зробити певну переоцінку життя як здоровий, так і «особливий» людині. Авторка твору звертає увагу на такі важливі та вічні проблеми, як боротьба з внутрішніми комплексами, пошук себе серед інших, стосунки з однолітками, їхніми батьками тощо. У повісті «Метелики в крижаних панцирах» письменниця робить акцент не лише на житті «особливої» людини, а й на її сприйнятті всього, що у неї є, і тому, що вона має. Головне – це людська гідність та стремління йти вперед.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аргіропулос Д., Тарнавська Н. Інклюзивна педагогіка : навчальний посібник. Житомир : Вид. О.О. Євенок, 2020. 248 с.
2. Бондар В., Синьов В., Тищенко В. Чи приживеться північноамериканська модель інклюзії в Україні? *Рідна школа*. 2012. № 8–9. С. 20–27.
3. Головченко Н. Метелик на биліці візка. *Голос України*. URL: <http://www.golos.com.ua/article/264485> (дата звернення: 20.04.2021).
4. Горячок І. В. Поетоніми збірки поетеси-подолянки О. Радущинської «Стукав сніг...» як засоби її світобачення. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2013. № 6(3). С. 49–55.
5. Дев'ятко Н. Оксана Радущинська «Метелики в крижаних панцирах». *Livejournal*. URL: <https://bookchest.livejournal.com/114620.html> (дата звернення: 20.04.2021).
6. Казачінер О. С., Ганіна Н. В. Тема людей з особливостями психофізичного розвитку в сучасній художній дитячій літературі. *Молодий вчений*. 2018. № 4(1). С. 276–279.
7. Костішак І. М., Шаров С. В. Оксана Радущинська «Метелики в крижаних панцирах»: життєва доля дитини з обмеженими фізичними можливостями. *Українські студії в європейському контексті*. 2020. № 2. С. 57–61.
8. Овдій Т. В Університеті «Україна» відбулася презентація книги Оксани Радущинської «Метелики у крижаних панцирах». *Вища освіта*. URL: <http://vznz.org.ua/novyny/podiyi/8548-v-un-ukrayina-prezentatsija-knygy-oksany-radushynskoyi-metelyky-u-kryzhanyh-pantsyrah> (дата звернення: 20.04.2021).
9. Радущинська О. Метелики в крижаних панцирах. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 160 с.
10. Стрельнікова О. О., Єсіна Н. О. Поняття та сутність соціальної інклюзії у соціальній роботі. *Сучасне суспільство*. 2019. № 1. С. 233–241.
11. Стукан Г., Глушок Л. Метафори-синестезії у поетичних збірках Оксани Радущинської. *Філологічний дискурс*. 2018. № 7. С. 247–255.
12. Шаров С. В., Шарова Т. М. Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві. *Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 9–10 серпня 2019 р. Одеса : Південна фундація педагогіки*, 2019. С. 112–115.
13. Derkachova O., Ushnevych S., Tytun O. Inclusive space in the literature for children (On the base of the tale «Non-jumping Bunny and his Brave Mother» by Oksana Drachkovska). *Mountain School of Ukrainian Carpaty*. 2020. № 22. P. 182–188.

REFERENCES

1. Arhiropoulos D., Tarnavska N. Inkluzivna pedahohika : navch. posib. dlia naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv, studentiv zakladiv vyshchoi osvity [Inclusive pedagogy : a textbook for research and teaching staff, students of higher education]. Zhytomyr : Vyd. O. O. Yevenok, 2020. 248 p. [in Ukrainian].
2. Bondar V., Synov V., Tyshchenko V. Chy pryzhyvetsia pivnichnoamerykanska model inkluzii v Ukraini? [Will the North American model of inclusion take root in Ukraine?]. *Native school*. 2012. № 8–9. P. 20–27 [in Ukrainian].
3. Holovchenko N. Metelyk na byltsi vizka [Butterfly on the trolley]. *Voice of Ukraine* : website. URL: <http://www.golos.com.ua/article/264485> (Last accessed: 20.04.2021) [in Ukrainian].
4. Horiachok I. V. Poetonimy zbirky poetesy-podolianky O. Radushynskoi «Stukav snih...» yak zasoby yii svitobachennia [Poetonyms of the collection of the poetess-Podolyanka O. Radushynska «Snow was beating як» as a means of her worldview]. *Current issues of philology and translation studies*. 2013. № 6(3). P. 49–55 [in Ukrainian].
5. Dev'iatko N. Oksana Radushynska «Metelyky v kryzhanykh pantsyrakh» [Oksana Radushynska «Butterflies in the Ice Armour»]. *Livejournal* : website. URL: <https://bookchest.livejournal.com/114620.html> (Last accessed 20.04.2021).
6. Kazachiner O. S., Hanina N. V. Tema liudei iz osoblyvostiamy psykhhofizychnoho rozvytku v suchasni khudozhnii dytiachii literaturi [The topic of people with peculiarities of psychophysical development in modern children's fiction]. *Young scientist*. 2018. № 4(1). P. 276–279 [in Ukrainian].
7. Kostishak I. M., Sharov S. V. Oksana Radushynska «Metelyky v kryzhanykh pantsyrakh»: zhyttieva dolia dytyny z obmezhenyimi fizychnymi mozhyvostiamy [Oksana Radushynska «Butterflies in the Ice Armour»: the life of a child with disabilities]. *Ukrainian studies in the European context*. 2020. № 2. P. 57–61 [in Ukrainian].
8. Ovdii T. V Universyteti «Ukraina» vidbulasia prezentatsiia knyhy Oksany Radushynskoi «Metelyky u kryzhanykh pantsyrakh» [Oksana Radushynska's book «Butterflies in the Ice Armour» was presented at the University of Ukraine]. *Higher Education* : website. URL: <http://vnz.org.ua/novyiny/podiyi/8548-v-un-ukrayina-prezentatsija-knygy-oksany-radushynskoyi-metelyky-u-kryzhanykh-pantsyrah> (Last accessed 20.04.2021).
9. Radushynska O. *Metelyky v kryzhanykh pantsyrakh* [Butterflies in the Ice Armour]. Lviv: Staryi Lev Publishing House, 2015. 160 p.
10. Strelnikova O. O., Yesina N. O. Poniattia ta sutnist sotsialnoi inkluzii u sotsialnii roboti [The concept and essence of social inclusion in social work]. *Modern society*. 2019. № 1. P. 233–241 [in Ukrainian].
11. Stukan H., Hlushok L. Metafory-synestezii u poetychnykh zbirkakh Oksany Radushynskoi [Metaphors-synesthesia in Oksana Radushynska's poetry collections]. *Philological discourse*. 2018. № 7. P. 247–255 [in Ukrainian].
12. Sharov S. V., Sharova T. M. Khudozhnii prostir na temu inkluzii yak zasib sotsializatsii v suspilstvi [Art space on the theme of inclusion as a means of socialization in society]. *Priority directions of development of modern pedagogical and psychological sciences*: Proceedings of the International scientific-practical conference, Odessa, August 9-10, 2019. P. 112–115 [in Ukrainian].
13. Derkachova O., Ushnevych S., Tytun O. Inclusive space in the literature for children (On the base of the tale «Non-jumping Bunny and his Brave Mother» by Oksana Drachkovska). *Mountain School of Ukrainian Carpaty*. 2020. № 22. P. 182–188.